

ватория. Колко време е прекарал тамъ, не е точно установено, но като се знае, че не е ималъ срѣдства, и е живѣлъ въ голѣма оскѣдица и лишения, — това време не ще да е било повече отъ две години. 1886

Емануилъ Маноловъ

се завръща въ България, и сжщата година бива назначенъ учителъ въ Казанлъшкото педагогическо училище, която длъжностъ напуска скоро. 1888 отива въ Пловдивъ и постъпва въ хора на Байдановъ, като неговъ помощникъ. Тукъ М. написва първитъ свои хорови пѣсни, и подпомагалъ Байданова въ съставянето (преведени собствено) неговии учебници по пѣние. Въ приложението на редактираното отъ Байданова музикално списание „Гусла“ (излѣзло само единъ брой) М. напечатва първитъ си две композиции. И тукъ, обаче, се задържа за малко — още сжщата година (1888), по застъпничество на Байданова, бива назначенъ за капелмайсторъ въ Станимъка — на 21 пѣх. Срѣдногорски полкъ — временно, защото за този постъ тогава сж се смѣтали достойни само чужденцитъ. М. показалъ такива успѣхи презъ пробното време, че бива скоро произведенъ въ титуляренъ капелмай-

сторъ на 23 Шипченски полкъ въ Казанлъкъ. Тукъ М. започва една извънредно плодотворна дейностъ — като компонистъ, капелмайсторъ и хоровъ ржководителъ. Будната казанлъшка интелигенция, сгруппирана около просвѣтителната дружина „Искра“, оценява дарбитъ на М. и го напълно подкрепя въ неговата дейностъ. Хорътъ на „Искра“, ржководенъ отъ М., го подтиква за написване на по-голѣмата частъ неговии хорови пѣсни. Все въ Казанлъкъ, той пише и останалитъ си творби: училищни пѣсни, операта „Сиремахкия“ и разработкитъ си на народни пѣсни за духовъ оркестъръ. Тѣзи композиции сж били искани за изпълнение отъ всички краища на България и, понеже въ Казанлъкъ е нѣмало нотенъ наборъ за да бждатъ печатани, тѣ сж били прашани въ препись, а не рѣдко и самитъ оригинали, по която причина ржкописитъ на М-тѣ творби и до днесъ не сж събрани. Но исканията отъ всички страци се увеличаватъ и М., благодарение на готовността на книжаря Ал. Едревъ да достави литографна машина, започва да литографира работитъ си — самъ подавайки хартията, а Едревъ и художникътъ Иванъ Енчевъ — Видю сж извършвали другата частъ отъ работата при литографирането. Въ пълна всеотдайностъ на длѣлото за музикалното повдигане на народа си, чрезъ творчество и практическа музикална дейностъ, М. изживѣва най-смислено себи си. Имайки за девизъ: „Жертвай се за другитъ“, (негови думи), този истински народенъ труженикъ е една отъ найедритъ фигури въ идейно-просвѣтителнитъ движения у насъ презъ деветдесетѣ години. Неуморно и безвъзмездно е работилъ той презъ краткия си животъ, служейки само на народа — една дейностъ, която, при тогавашнитъ наши музикални условия, се извѣщава до истински подвигъ. На голѣмитъ Шипченски маневри — лѣтото на 1901 г., М. се силно простудява, пада тежко боленъ, и на 15 февр. 1902 умира отъ възпаление на мозъчната ципа, оплаканъ отъ цѣлъ Казанлъкъ, а може смѣло да се каже и отъ цѣла България. До каква степенъ М. е билъ обичанъ отъ казанлъжани — свидетелствува фактътъ, че тѣ недопу-